

A KÉZBESÍTÉS SZEREPE AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FORRÁSAIBAN*

HARSÁGI VIKTÓRIA
egyetemi docens (PPKE JÁK)

Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozása a közösségi rendeletek közvetlen alkalmazhatóságát hozta magával. Vannak a közösségi jognak olyan, az utóbbi években robbanásszerűen fejlődő területei (a magánjogi egységesítési folyamat húzóágazatai), mint pl. a polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködés kérdése, amelyet a külföldi – valamint újabban a belföldi jogirodalomban is – európai polgári eljárásjog gyűjtőnév alatt szoktak emlegetni. Az európai polgári eljárásjog szabályrendszerébe tartozó normák összessége mai állapotában még távol van attól, hogy egy egységes (minden eljárásjogi kérdést felölelő) rendszert alkosson. Az uniós jogalkotási kompetencia az EK-Szerződés 65. cikk értelmében azokra a kérdésekre terjed ki csupán, amelyek a belső piac „zökkenőmentes” működésének biztosításához szükségesek. Ennek eredményeképpen – az ún. első generációs rendeletek esetében – egy fragmentált szabályozás született, amely csupán meghatározott eljárásjogi részterületekre (joghatóság, perfüggőség, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása, kézbesítés, bizonyításvétel, jogi segítségnyújtás) terjedt ki, ám ezek közt egyre több logikai kapcsolódási pont alakul ki, mely a szabályegyüttes *belső koherenciáját* volna hivatott biztosítani. A bírósági iratok kézbesítésére vonatkozó szabályozás pontosan egy olyan részterülete az európai polgári eljárásjognak, amely majd minden eddig elfogadott közösségi normában valamilyen szinten szerephez jutva e belső koherencia egyik jele.

A bírósági iratok külföldre történő kézbesítése a nemzetközi jogsegély egy tipikus formája. E kérdés kardinális szerepet játszik a körvonalazódó Európai Igazságügyi Térségben is. A kézbesítés problematikája sokkal bonyolultabb, mint amilyennek az első látásra tűnne. A látszólag „kis téma” hatásaiban komplex, már nemzeti szinten is az egész eljárást behálózó, szerteágazó jellegű. Az iratok kézbesítésének időpontja számos határidő kezdetét jelenti, egyes jogkövetkezmények beállása ehhez az időponthoz, vagy egy olyan későbbi időponthoz köthető, amely ettől az időponttól számítódik. A kézbesítés hibáihoz komoly eljárásjogi jogkövetkezmények fűződnek,

* A tanulmány az F 68342. nyilvántartási számú OTKA-kutatás keretében készült.

e hibák orvoslása, orvosolhatósága fontos kérdés mind nemzeti, mind pedig nemzetközi szinten. Nemzetközi síkon az egyik legfontosabb kérdés az állami szuverenitás kérdése. A szuverenitási elv szigora itt is – az igazságügyi együttműködés más területeihez hasonlóan – a tagállamok „kölcsonös bizalmi” elvére építkezve bizonyos mértékben „feloldódni” látszik. Az európai polgári eljárásjog által felölelt eddigi területnek is lényeges sajátossága, hogy *a kézbesítés kérdése majd minden dokumentumban ott szerepel*, mint bizonyos szabályok alkalmazásának előfeltétele. Nem beszélve arról, hogy a szabályszerű kézbesítés követelménye számos eljárási alapelv érvényesülésének biztosítója, (úgy mint a kétoldalú meghallgatás elve vagy a fair-eljárás követelménye).

Az európai polgári eljárásjog legtöbb dokumentumában felbukkanó kézbesítés problematikája *számos eljárásjogi jogintézménnyel mutat szoros összefüggést*. Érdekes azonban, hogy a szabályozási technika – időnként még az alapkoncepció tekintetében is – eltéréseket mutat. A „kézbesítési rendelet”¹ elsődlegesen az iratok továbbításra fókuszál. Ez a tétel már nem áll az újabb jogalkotási produktumra, a nem vitatott követelések végrehajtásáról szóló *805/2004/EK rendeletrre*.² E rendelet az alkalmazhatóság feltételét képező minimumszabályok közt szerepeltet egyes, a kézbesítést magát közvetlenül érintő szabályt. Ezek a garanciális szabályok nyilvánvaló módon azt kívánják biztosítani, hogy az adós kellő időben és olyan módon kapjon tájékoztatást a követelésre vonatkozóan, hogy a védekezésre megfelelő módon felkészülhessen. Az 1348/2000/EK rendeletben foglaltaktól eltérő szabályozási modellt képvisel tehát az új rendelet. A 805/2004/EK rendelet szabályozási modelljéből fejlődtek ki – a rendeletek második generációjához tartozó – európai fizetési meghagyásos eljárásról,³ valamint az európai bagatell eljárásról szóló⁴ rendeletek kézbesítéssel kapcsolatos előírásai is. A tanulmány keretében eltekintünk magának a kézbesítési rendeletnek az elemzésétől. A fent említett dokumentumok mellett bemutatásra kerül az európai polgári eljárásjog alapvető jogforrásának számító Brüsszel-I. rendelet kézbesítésre vonatkozó szabályrendszere is.

1. A Brüsszel-I. rendelet és a 805/2004/EK rendelet szabályozási technikája

A Brüsszel-I. rendelet alapvetően a joghatóság, valamint a külföldi határozatok (egyezségek, közokiratok) elismerésének és végrehajtásának kérdéskörével foglalkozik, ennek következtében a kézbesítés szabályaira pusztán közvetett hatást gyakorolhat.

¹ A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről. *HL L 160.*, 2000.6.30. 37. , ill. Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és a bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről („iratkézbesítés”) és az 1348/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. *HL L 324.*, 2007. 12. 10., 79.

² Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról, *HL L 143.*, 2004.4.30., 15.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. *HL L 399.*, 2006. 12. 30., 1.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről. *HL L 199.*, 2007. 07. 31., 1.

A külföldre történő kézbesítés szabályrendszerének kialakítása során az alperes és a felperes eljárási jogainak a kiegyensúlyozására kellett törekednie a jogalkotónak. A felperes hatékony jogvédelemhez való igényének korlátot szab az alperes védekezéshez való jogának megfelelő biztosítása. A meghallgatáshoz való jog a védekezés elemi feltétele. Az alperes részére biztosítani kell az eljárásban való részvétel lehetőségét, szabályszerűen kell idézni a bíróság elé, lehetőséget és időt kell számára biztosítani, hogy a védekezésre felkészülhessen és meghallgatást nyerjen. Ha az alperes számára nem kézbesítik szabályszerűen vagy megfelelő időben az eljárást megindító iratot, az végső soron a (külföldi) határozat elismerésének megtagadásához vezethet.⁵

Annak ellenőrzésére, hogy az adós számára a védekezéshez való jog megfelelően biztosítva volt az eljárás folyamán, kétféle módot ír elő a 44/2001/EK rendelet. Ez egyik kontrollt a származási állam bírósága végzi abban az eljárásban, melyben a határozat születik, a másikat az exequatur eljárásban a végrehajtást megelőzően a végrehajtási állam bírósága. Ha az alperes nem bocsátkozott perbe, a származási állam bírósága a Brüsszel-I. rendelet 26. cikk (2)–(4) bekezdések szerint köteles biztosítani az eljárásban való részvételének lehetőségét. A bíróságnak hivatalból kell megállapítania, hogy az alperesnek lehetősége volt az eljárást megindító iratot vagy az azzal egyenértékű iratot olyan időben kézhez kapni, amely lehetővé tette a védekezését, vagy minden lehetséges intézkedés megtették ennek érdekében. A meghallgatáshoz való jog ilyenfajta biztosítása arra az esetre vonatkozik, ha az alperes lakóhelye másik tagállamban van, és emiatt határon átnyúló kézbesítés válik szükségessé. Ha a meghallgatáshoz való jogot a 44/2001/EK rendelet 26. cikk (2)–(4) bekezdések ellenére nem biztosították a per során, akkor a határozat elismerése (illetve végrehajthatóvá nyilvánítása) ugyanezen rendelet 34. cikkének (2) bekezdése alapján megtagadható. A végrehajtási állam bírósága itt nincsen kötve a származási államnak a 26. cikk (2)–(4) bek. keretében tett megállapításaihoz. A 34. cikk – ellentétben a 26. cikkel – azokra az esetekre is kiterjeszti ezt a kontrollt, amikor a per során még belföldi kézbesítésre kerül sor és csak az elismerés, illetve végrehajtás határon átnyúló jellegű.⁶

Ezzel szemben a nem vitatott követelések végrehajtásáról szóló 805/2004/EK rendelet új szemléletet hozott a kézbesítés szabályainak kialakítása, a meghallgatáshoz való jog biztosítása tekintetében. A Bizottság találón fogalmazta meg, hogy a kölcsönös bizalom erősítése, a közös eljárásjogi *minimumkövetelmények felállítása* egy ex ante kontrollt a korábbi – a 44/2001/EK rendelet elismerési és végrehajtási

⁵ Fontos megjegyezni, hogy az irat tartalmáról való tudomásszerzés csak akkor lehetséges, ha az iratot olyan nyelven szövegezik, amelyet a címzett megért. Vö. PETER GOTTFELD: Die Stellung des Ausländers im Prozess. In WALTHER J. HABSCHIED – KOSTAS E. BEYS (Hrsg.): *Grundfragen des Zivilprozessrechts – die internationale Dimension*. Bielefeld: Gieseking, 1991, 21.; DANIEL H. SHARMA: *Zustellungen im Europäischen Binnenmarkt*. Berlin: Duncker & Humblot, 2003, 107.; vö. JANNET A. POINTER – EDWIGE BURG: *EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters according to the case law of the European Court of Justice*. The Hague: TMC Asser Press, 2004, 46–47.; vö. ROLF A. SCHÜTZE: Übersetzung im europäischen und internationalen Zivilprozessrecht – Probleme der Zustellung. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2006/5, 352., 355.

⁶ ULRICH BECKER: *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004, 179–180.

rendszerét jellemző – ex post kontroll helyett.⁷ Az európai végrehajtható okirat bevezetése során kiindulópont volt, hogy az alperes meghallgatáshoz való jogát garantálni kell. Első lépésben azt kell tisztázni, hogy az eljárás indításának fázisában mit is jelent az alperesnek a meghallgatásra vonatkozó igénye. Az új modell szerint ugyanis a végrehajthatóvá nyilvánítási (más néven: exequatur) eljárás eltörlésével az a lehetőség is megszűnik, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás során felülvizsgálják, biztosítva volt-e a származási államban zajló eljárás során az alperes védekezési joga. A 805/2004/EK rendelet által kialakított rendszerben a meghallgatáshoz való jogot csak a származási állam bíróságai tudják garantálni. Az exequatur-eljárás eltörlése csak akkor lehetséges, ha a tagállamok között fennáll a *kölcsönös bizalom*, tekintve, hogy ezzel a megoldással a tagállamok tulajdonképpen átengedik egymásnak a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást kiváltó európai végrehajtható okirattá minősítésre irányuló eljárás lefolytatásának lehetőségét a későbbiekben a területükön végrehajtásra kerülő határozatok vonatkozásában.

2. A kézbesítés szabályrendszere a nem vitatott követelésekről szóló rendeletben

A 805/2004/EK rendelet minimumszabály-rendszerének kialakítását azt tette szükségessé, hogy *az adós védelmének szintje különbözik az egyes tagállamokban.*⁸ Ez különösen az iratok kézbesítésére irányadó szabályokat érintette (vö. preambulum 13. pontja). Az európai jogirodalomban nagy hangsúlyt kapott az a tétel, hogy az exequatur-eljárás eltörlése csak a minimumkövetelmények szigorú betartása⁹ mellett lehetséges az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkével összhangban. A minimumszabályok biztosítják az adós számára a megfelelő kitanítást, lehetővé teszik a védekezésének előkészítését. A rendelet preambulumának 12. pontja szerint a határozat meghozatalára irányuló bírósági eljárás tekintetében a minimumszabályok azt a célt szolgálják, hogy az adós kellő időben és olyan módon kapjon tájékoztatást a vele szemben induló bírósági eljárásról, az eljárásban a követelés vitatása érdekében való tevőleges részvételének követelményéről, illetve részvétele elmaradásának következményeiről, hogy a védekezéshez szükséges előkészületeket megtehesse. Csak ezek betartása mellett van annak létjogosultsága, hogy a végrehajtási államban már nem vizsgálható felül a védekezésre való jog biztosított volta.¹⁰

⁷ Kommissionsvorschlag vom 18. 4. 2002, KOM (2002) 159.

⁸ KATJA STOPPENBRINK: Systemwechsel im internationalen Anerkennungsrecht: Von der EuGVVO zur geplanten Abschaffung des Exequaturs. *European Review of Private Law*, 2002, 663.

⁹ MÁRIO TENREIRO – JOSÉ ALEGRE SEOANE: The Creation of an European Judicial Area in Civil and Commercial Matters: What Can the EU Do? In MARCEL STORME (ed.): *Procedural Laws in Europe. Towards Harmonisation*. Antwerpen: Maklu 2003, 463.; PALEYIA YESSIOU-FALTSI: Die Folgen des Europäischen Vollstreckungstitels für das Vollstreckungsrecht in Europa. In PETER GOTTWALD (Hrsg.): *Perspektiven der justiziellen Zusammenarbeit in Zivilsachen in der Europäischen Union*. Bielefeld: Gieseking, 2004, 228.

¹⁰ Stellungnahme des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses zu dem „Vorschlag für eine Verordnung des Rates zur Einführung eines europäischen Vollstreckungstitels für unbestrittene Forderungen“ [KOM(2002)159.endg.], EG 2003, Nr. C 85., 1. Rn. 1.6.

A minimumszabályok arra a (peres, fizetési meghagyásos stb.) eljárásra nézve tartalmazznak előírásokat, amelyben a 805/2004/EK rendelet alapján végrehajtandó határozat született. A rendelet preambuluma 19. pontja világossá teszi, hogy az 805/2004/EK rendelet nem keletkeztet a tagállamok irányába kötelezettséget arra nézve, hogy a belső jogukat ezekhez az eljárásjogi minimumszabályokhoz igazítsák. A vonzerőt a belső jog módosítására az növeli meg, hogy a nemzeti jogcímek európaizálása biztosítható ezáltal.¹¹

A 805/2004/EK rendelet a 44/2001/EK rendeletnek az elismerés megtagadására vonatkozó, 34. cikk 2. pontbeli szabályait konkrét és részletezett minimumszabályokká konvertálja. Figyelemmel van a kézbesítés megfelelő módjainak meghatározásánál arra, hogy azok lehetővé tegyék mind az elegendő időt a védekezésre való felkészülésre, mind pedig elegendő információhoz jutást az adósnak.¹² A rendelet minimumszabályai nemcsak a határon átnyúló kézbesítést, hanem a tagállamon belülit is érintik.¹³ A rendelet meghatározza az elfogadott kézbesítési módozatokat, de meghagyja a tagállamok számára, hogy mennyiben kívánják ehhez igazítani az eljárásjoguk követelményeit.¹⁴ A 805/2004/EK rendelet 13–14. cikkeinek felsorolásai az elfogadott kézbesítési formákról *taxatív* jellegűek. Más kézbesítési formák, különösen azok, amelyek jogi fikciókon alapulnak (például a magyar hirdteményi kézbesítés), nem tekinthetők megfelelőnek. A felsorolt kézbesítési formák mindegyike vagy *teljes bizonyossággal* (13. cikk), vagy igen *nagyfokú valószínűséggel* (14. cikk) biztosítja, hogy a kézbesített irat eljut a címzettjéhez. A második kategóriában a határozat esetén csak akkor bocsátható ki a tanúsítvány, ha a származási tagállam egy olyan megfelelő mechanizmussal rendelkezik, amely lehetővé teszi az adós számára a határozat teljes körű felülvizsgálatának kérelmezését a 19. cikkben meghatározott feltételek mellett, azon kivételes esetekben, amikor az irat a 14. cikk betartása ellenére sem jutott el a címzethez (vö. preambulum 13–14. pont).¹⁵

A fiktív kézbesítések és az ismeretlen lakóhelyű személy részére történő kézbesítés egyetlen esetben jöhet figyelembe: ha emiatt ugyan a (kézbesítési) minimumfeltételek teljesítetlenek, de 19. cikk szerint e hiány megfelelő orvoslást nyer.¹⁶ Erre úgy

¹¹ THOMAS KLIPPSTEIN: Verordnung über den Europäischen Vollstreckungstitel. In MARTIN GEBAUER – THOMAS WIEDMANN (Hrsg.): *Zivilrecht unter europäischem Einfluss. Die richtlinienkonforme Auslegung des BGB und anderer Gesetze – Erläuterung der wichtigsten EG-Verordnungen*. Stuttgart: Boorberg, 2005, 1552.; Lásd részletesebben: HARSÁGI VIKTÓRIA - KENGYEL MIKLÓS: Az európai polgári eljárásjog hatása a nemzeti jogrendszerekre. *Európai Jog*, 2008/5, 35.

¹² TENREIRO–SEOANE i. m. 466.

¹³ DAGMAR COESTER-WALTJEN: Einige Überlegung zu einem künftigen europäischen Vollstreckungstitel. In NAKAMURA et al. (Hrsg.): *Festschrift für Kostas E. Beys dem Rechtsdenker in attischer Dialektik*. Athen: Ant. N. Sakkoulas Verlag, Eunomia Verlag, 2003, 188.

¹⁴ ANDREAS STEIN: Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen – Einstieg in den Ausstieg aus dem Exequaturverfahren bei Auslandsvollstreckung. *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2004, 680.

¹⁵ A 2057/2005. (IV. 13.) Korm. határozat a 805/2004/EK rendelet 19. cikk (1) bekezdésében említett felülvizsgálatra a Pp. VII. fejezetében található (többek között a kézbesítés kérdését érintő) szabályok alkalmazását jelöli meg irányadóként.

¹⁶ COESTER-WALTJEN i. m. 188.

kerülhet sor, ha a kezdő iratot ugyan a kizárt kézbesítési módok valamelyikével kézbesítették, de az érdemi határozat kézbesítése megfelel a 13–14. cikk rendelkezéseinek, és az alperes ennek ellenére nem él azzal szemben jogorvoslattal.

A minimumszabályok legfontosabb feladata, hogy a perbe nem bocsátkozott alperes *bíróági meghallgatását biztosítsák*. Az eljárás kezdő iratát és adott esetben a szóbeli tárgyalásra történő idézést vagy úgy kell kézbesíteni, hogy az átvétel teljesen biztos legyen (13. cikk), vagy olyan módon, hogy az átvétel nagy valószínűséggel fennálljon (14. cikk). A 13. cikkbeli kézbesítési formák a következők: *a)* személyes kézbesítés, amelynél az átvétel dátumát tartalmazó átvételi elismervényt az adós aláírja; *b)* személyes kézbesítés a kézbesítést végző illetékes személy aláírásával ellátott irattal igazolva, amely megállapítja, hogy az adós átvette az iratot vagy jogosulatlanul visszautasította annak átvételét, valamint megadja a kézbesítés dátumát; *c)* postai kézbesítés, amelynél az átvétel dátumát tartalmazó átvételi elismervényt az adós aláírja és visszaküldi; *d)* elektronikus kézbesítés például faxon vagy e-mailben, amelynél az átvétel dátumát tartalmazó átvételi elismervényt az adós aláírja és visszaküldi.

A 14. cikk által előírt formák szerinti kézbesítés esetén további minimumkövetelményeket ír elő a rendelet. Így például megköveteli azt, hogy a származási állam joga egy *felülvizsgálati lehetőséget* biztosítson arra az esetre, ha az adós a kézbesítési forma betartása ellenére, *önhibáján kívül* nem kapta meg az iratot.¹⁷ Erre bizonyos feltételek mellett a legújabb magyar szabályozás is módot ad, lehetővé téve a kézbesítési vélelem megdöntését. A 14. cikk szerinti kézbesítési formák a következők: *a)* személyes kézbesítés az adós személyes címére, az adóssal egy háztartásban élő vagy az ott foglalkoztatott személyek részére; *b)* ha az adós önálló munkavégző vagy jogi személy, személyes kézbesítés az adós üzlethelyiségében, az adós alkalmazásában álló személyek részére; *c)* az irat elhelyezése az adós levélszekrényében; *d)* az irat elhelyezése egy postahivatalban vagy az illetékes hatóságoknál, és az adós levélszekrényében egy írásos értesítés elhelyezése a letétéről, azzal a feltétellel, hogy az írásos értesítés egyértelműen bírósági iratként jelöli meg az irat jellegét, illetve utal arra, hogy a kézbesítés ezen értesítéssel megtörténtnek tekintendő, és ezáltal a határidők számítása megkezdődött; *e)* postai kézbesítés a [a 14. cikk (3) bekezdés szerinti bizonyíték nélkül], ha az adós címe a származási tagállamban van; *f)* a kézbesítést automatikus megerősítő rendszerrel igazoló elektronikus értesítés, feltéve, hogy az adós előzetesen kifejezetten elfogadta e kézbesítési módot.

Az adóson kívül meghatározott személyek kezéhez történő kézbesítés csak akkor fogadható el, ha az ott megjelölt személyek ténylegesen átvették a szóban forgó iratot. Az eljárási minimumszabályok teljes betartásának ellenőrzésére illetékes bíróságok – e szabályok betartása esetén – európai végrehajtási jogcímként egy egységes tanúsítványt állítanak ki, amelyből az említett ellenőrzés és annak eredménye kiténik (lásd preambulum 15., 17. pont). A 13. vagy a 14. cikk alapján kézbesítés az adós képviselője részére is történhet (15. cikk).

A 13–14. cikk felsorolása *nem jelent sorrendet*. A megengedett kézbesítési formák terjedelmes listája nagyvonalúságot mutat a tagállamokban létező kézbesítési for-

¹⁷ Vö. KLIPPSTEIN i. m. 1552.

mákkal kapcsolatban.¹⁸ A taxatív felsorolásból ki vannak zárva az olyan formák, mint például a német „öffentliche Zustellung” vagy a magyar hirdetményi kézbesítés. Ennek a nagyvonalúságnak az ellensúlyát jelenti a 19. cikk.

Az adósnak az eljárást megindító iratból *megfelelő információt* kell nyernie a követelésről. Ez az európai végrehajtási jogcímme nyilvánítás egyik fontos előfeltétele. Annak biztosítása érdekében, hogy az adós megfelelő tájékoztatást kapjon a követelésről, az eljárást megindító iratnak vagy azzal egyenértékű iratnak tartalmaznia kell a következőket: *a)* a felek neve és címe; *b)* a követelés összege; *c)* amennyiben a követelés után kamatot igényelnek, a kamatláb és azon időszak, amelyre kamatot igényelnek, kivéve, ha a származási tagállam joga szerint a törvényes kamat automatikusan hozzáadódik a főköveteléshez; *d)* a követelés jogalapjának megjelölése (6. cikk). A fenti rendelkezés a 805/2004/EK rendelet cikk (3) és 25. cikk (3) bekezdése értelmében a bírósági egyezségekre és közokiratokra nem vonatkoztatható.

A tájékoztatási kötelezettség nem merül ki a kötelezettséget érintő legfontosabb információk közlésében. Az adósnak a *védekezési lehetőség mikéntjéről is* megfelelő tájékoztatást kell kapnia ahhoz, hogy később a határozat európai végrehajtási jogcímme válhasson a 805/2004/EK rendelet rendelkezései szerint. Szükséges továbbá az is, hogy az adóst a bírósági eljárásban megfelelő módon *kitanítsák* arról, hogy milyen jogkövetkezményekkel kell számolnia, ha a vele szemben támasztott követelést nem vitatja. A 17. cikk szerint az eljárást megindító iratban, az azzal egyenértékű iratban vagy a bírósági tárgyalásra való idézésben vagy azokhoz csatolva egyértelműen fel kell tüntetni a következőket: *a)* a követelés vitatásának eljárásjogi követelményei, beleértve a követelés írásban történő vitatásához kitűzött határidőt, illetve adott esetben a bírósági tárgyalás időpontját; azon szerv neve és címe, amelyhez a választ intézni kell, illetve amely előtt adott esetben meg kell jelenni, valamint hogy kötelező-e az ügyvéd általi képviselést; *b)* a kifogás elmaradásának vagy a megjelenés elmulasztásának következményei, különösen adott esetben azon lehetőség, hogy az adóssal szemben határozatot lehet hozni vagy végrehajtani, valamint a bírósági eljáráshoz kapcsolódó költségekért való felelősség.

A 18. cikk jelentős mértékben relativizálja a minimumszabályokat. Ugyanis amennyiben a származási tagállamban lefolytatott eljárás nem felelt meg a 13–17. cikkben meghatározott eljárási követelményeknek, úgy az ilyen eljárási hiányosságok orvosolhatóak és a határozat európai végrehajtási jogcímként hitelesíthető, ha: *a)* a határozatot a 13. vagy a 14. cikk szerinti követelményeknek megfelelően kézbesítették az adósnak; valamint *b)* az adósnak lehetősége volt a határozattal szemben egy teljes körű felülvizsgálatot lehetővé tevő jogorvoslatot benyújtani, és az adóst a határozatban vagy azzal együtt megfelelően tájékoztatták az ilyen jogorvoslat benyújtásának eljárásjogi követelményeiről, beleértve azon szerv nevét és címét, amelyhez a jogorvoslatot be kell nyújtani, illetve adott esetben az erre kijelölt határidőt; valamint *c)* az adós elmulasztotta a vonatkozó eljárásjogi követelmények szerinti jogorvoslat benyújtását a határozattal szemben.

Amennyiben a származási tagállamban lefolytatott eljárás nem felelt meg a 13. vagy a 14. cikkben meghatározott eljárásjogi követelményeknek, úgy az ilyen eljárási

¹⁸ STEIN i. m. 680–681.

hiányosságok orvosolhatók, ha az adósnak a bírósági eljárás során tanúsított magatartása azt bizonyítja, hogy a kézbesítendő iratot személyesen vette át, kellő időben ahhoz, hogy védelméről intézkedjen.

A rendelet előírásainak nem megfelelő kézbesítést, amelyet az abban leírt módon nem orvosoltak, továbbá a nem megfelelő kitanítást *nem kell figyelembe venni* akkor, ha az adósnak a bírósági határozatot a 13–14. cikkben foglaltak szerint kézbesítik, és ennek ellenére *elmulasztja* azt a lehetőséget, hogy jogorvoslattal éljen a határozat ellen. (Ebben az esetben lehetősége volt a tudomásszerzésre, és a jogkövetkezmények ismeretében tekintett el a védekezéstől.) A (2) bekezdés szerint az adósnak az eljárás során egy későbbi időpontban tanúsított (ráutaló) magatartása arra enged következtetni, hogy a követelésről kellő időben szerzett tudomást.

3. A kézbesítés szerepe az európai fizetési meghagyásról szóló rendeletben

Az újabb jogalkotási eredmények közé sorolható 1896/2006/EK rendelet alkalmazása során – az európai fizetési meghagyásos eljárás strukturális egyoldalúsága miatt – az adós számára rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeknek különös jelentősége van. A 805/2004/EK rendelethez hasonlóan ez a rendelet sem dolgozott ki önálló szabályrendszert a kézbesítésre nézve, mindössze bizonyos minimumszabályokat határoz meg közösségi szinten, egyébiránt a nemzeti jog alapján zajlik maga a kézbesítés. A bíróságnak tehát egy olyan kézbesítési formát kell alkalmaznia a nemzeti jog kézbesítési formái közül, amely a 13–15. cikkek feltételeinek megfelel,¹⁹ ellenkező esetben ugyanis a határozatot nem lehet végrehajthatóvá nyilvánítani. A 1896/2006/EK rendelet e szakaszai autonóm kézbesítési szabályok katalógusát tartalmazzák. Ezek a rendelet 27. cikke szerint a kézbesítési rendelet kézbesítési szabályaitól függetlenül érvényesek, így egy, a kézbesítési rendeletben megengedett kézbesítési módozat nem feltétlenül felel meg az 1896/2006/EK rendelet 13–14. cikkeiben rögzített minimumszabályoknak.²⁰

A kötelezett védelme érdekében az 1896/2006/EK rendelet abból indul ki, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén akkor is élhet jogorvoslattal az európai fizetési meghagyás ellen, ha azt már végrehajthatóvá nyilvánították.²¹ A rendelet 20. cikk (1) bek. szerint az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás benyújtására nyitva álló határidő lejártát követően a kötelezett kérheti a származási állam hatáskörrel rendelkező bíróságától az európai fizetési meghagyás felülvizsgálatát, ha a fizetési meghagyást a rendelet 14. cikkében előírt valamely módon kézbesítették és a kézbesítés – a kötelezett önhibáján kívül – nem történt meg kellő időben ahhoz, hogy a védelméről gondoskodhasson. A felülvizsgálat lehetőségét arra alapítja a ren-

¹⁹ THOMAS RAUSCHER: Verordnung (EG) Nr [...] /2006 des Europäischen Parlaments und des Rates vom [...] zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens (EG-MahnVO). In THOMAS RAUSCHER (Hrsg.): *Europäischer Zivilprozessrecht. Kommentar*. München: Sellier, 2006, 2. Aufl., Band 2, 1824.

²⁰ BARTOSZ SUJECKI: *Mahnverfahren. Mit elektronischen und europäischen Mahnverfahren*. Heidelberg: C.F. Müller, 2007, 172.

²¹ ROBERT FREITAG: *Rechtsschutz des Schuldners gegen den Europäischen Zahlungsbefehl nach der EuMahnVO. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2007, 509.

deletalkotó, hogy a 14. cikk szerinti kézbesítési formák csak egy nagyfokú valószínűséget jelentenek az irat megismerésére és nem azt, hogy a az irat valóban eljutott a címzetthez, hiszen azt nem személyesen a kötelezettnek adták át.

A kötelezett a magyar fizetési meghagyásos eljárásból ismert határidőnél hosszabb, harmincnapos határidőn belül élhet ellentmondással. A harmincnapos határidőn belül az irat postára adására és nem a beérkezésre vonatkozik. A kötelezett figyelmét erre fel kell hívni, és tájékoztatni kell arról, hogy az európai fizetési meghagyást kibocsátó bíróság helye szerinti tagállamban érvényes munkaszüneti napokat a határidő számítása során figyelembe veszik.²² A harmincnapos határidő nem vonatkozik a joghatósági kifogásra, az a folyamatban levő rendes (peres) eljárás során is felhozhatók.²³ Az ellentmondásában a kötelezett vitathatja az egész követelést vagy annak egy részét is. Az ellentmondást nem szükséges megindokolni. Az ellentmondáshoz a rendelet kötelezővé teszi a formanyomtatvány használatát, amelyet papír formában vagy elektronikusan lehet benyújtani. A formanyomtatványt az európai fizetési meghagyás kézbesítésével egyidejűleg a kötelezett rendelkezésére bocsátják. Az elektronikus forma alkalmazását a tagállamnak előzetesen be kell jelentenie a Bizottságnál. Ügyvédkényszert a rendelet nem ír elő. Az elektronikus út választhatóságának természetesen itt is feltétele az, hogy az elektronikus formát az eljáró bíróság tagállama a Bizottság felé a rendelet hatálybalépését megelőzőt nyilatkozatával jelezte. A formanyomtatványt a kötelezettnek alá kell írnia (elektronikus továbbítás esetén az elektronikus aláírásról szóló 1999/93/EK irányelvnek megfelelően fokozott biztonságú elektronikus aláírással).

A magyar joghoz hasonlóan az európai fizetési meghagyásos eljárásban is azzal a jogkövetkezménnyel jár az ellentmondás előterjesztése, hogy *az eljárás perré alakul*. A magyartól eltérően a jogosult már az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmében (de legkésőbb a kibocsátásig) bejelentheti a bíróságnak, hogy ellentmondás esetén nem kéri a peres eljárás lefolytatását. Ilyen nyilatkozat hiányában a fizetési meghagyás automatikusan perré alakul.

A kötelezettnek az ellentmondáson kívül – bizonyos feltételek fennállása esetén – még van egy további jogorvoslati lehetősége az európai fizetési meghagyással szemben (a származási államban). A jogirodalom szerint megszorítóan kell értelmezni a 20. cikket: a felülvizsgálat lehetősége nem jelenti azt, hogy a kötelezett egy második ellentmondási lehetőséghez jutna.²⁴ A 20. cikk (1) bekezdése vétlen mulasztás esetére biztosítja a kötelezett részére az európai fizetési meghagyás felülvizsgálatának lehetőségét. A jogalkotó abból indult ki, hogy a 14. cikk alapján nem állapítható meg teljes bizonyossággal a kézbesítés megtörténte. Ezért a kötelezett az *ellentmondásra nyitva álló határidő lejártát követően* a személyes kézbesítés, a védekezéshez szükséges idő – önhibáján kívüli – hiányára vagy az ellentmondás benyújtásában akadályozó vis maiorra hivatkozva, kérheti az európai fizetési meghagyás kibocsátását.

²² Az időtartamokra, időpontokra és határidőkre vonatkozó szabályok meghatározásáról szóló, 1971. június 3-i 1182/71/EGK, Euratom tanácsi rendelet, HL L 124., 1971. 06. 08., 1.

²³ PETER G. MAY – DIETMAR CZERNICH: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Wien: WUV Universitätsverlag, 2006, 211–212.

²⁴ MAYR – CZERNICH i. m. 212.

Magyarországon az 1896/2006/EK rendelet 20. cikke (1) bekezdés *a*) pontjában meghatározott felülvizsgálatra a Pp. kézbesítési vélelem megdöntésére, a 20. cikke (1) bekezdés *b*) pontjában meghatározott felülvizsgálatra pedig a Pp. mulasztás igazolására vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni [Pp. 399. § (2) bek. *a*)–*b*) pont]. Ha a fizetési meghagyást *egyértelműen tévesen bocsátották ki*, a kötelezett az ellenmondásra nyitva álló határidő lejártát követően is kérheti az európai fizetési meghagyás felülvizsgálatát. Erre kerülhet sor például akkor, ha a fizetési meghagyást valótlan adatok alapján bocsátották ki. Magyarországon az 1896/2006/EK rendelet 20. cikkének (2) bekezdésében meghatározott felülvizsgálatra a Pp. perújítás megengedhetőségének vizsgálatára vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni [Pp. 399. § (2) bek. *c*) pont]. Ha a fenti felülvizsgálati okok egyike sem áll fenn, a bíróság a kötelezett kérelmét elutasítja, ellenkező esetben pedig az európai fizetési meghagyás semmis. A közösségi jogi szabályokból hiányzó időbeli korlátozás a jogbiztonság ellen hat. A 29. cikk (1) bekezdés *b*) pontjából kitűnik, hogy a tagállamok kötelesek a 20. cikk alkalmazásához kapcsolódó felülvizsgálati eljárásra hatáskörrel rendelkező bíróságokról információt szolgáltatni.²⁵ Az Európai Igazságügyi Atlasz tartalmazza még a felülvizsgálati hatáskörrel rendelkező bíróságokat – keresőprogrammal segíti ennek a megtalálását.

4. A kis értékű követelésekről szóló rendelet kézbesítésre vonatkozó rendelkezései

A 861/2007/EK rendeletben szabályozták először Európa-szerte egységesen a kézbesítést. Az új modell támaszkodik a korábbi rendeletek megoldásaira, de egy jelentős szemléletbeli változást is hozott. A 13. cikk (1) bek. (és a Preambulum 18. pontja) szerint ugyanis az iratokat *alapvetően postai úton* – a kézhezvétel időpontját is tartalmazó átvételi elismervény ellenében – kell kézbesíteni. Amennyiben ez nem lehetséges, a 805/2004/EK rendelet 13. vagy 14. cikke szerinti kézbesítési módok egyike is alkalmazható. Ez utóbbi szabályok az európai bagatell eljárásban nem pusztán minimumkövetelményként értelmezhetőek, hanem olyan konkrét eljárási szabályok, amelyeket a tagállami bíróságoknak közvetlenül kell alkalmaznia. Így a kézbesítés joga lényeges vonatkozásaiban és közvetlen módon lett közösségi szabályozási szintre emelve.²⁶

A rendelet önálló szabályozást tartalmaz a nyelvhasználatot érintően. A keresetlevelet, (az arra adott választ, az esetleges viszontkeresetet, a viszontkeresetre adott esetleges választ) *a bíróság nyelvén* vagy nyelveinek valamelyikén kell benyújtani. A többi irat tekintetében a bíróság kizárólag akkor kérheti ezen okirat lefordítását, ha az szükségesnek tűnik az ítélet meghozatalához. A kézbesítéssel kapcsolatos nyelv-

²⁵ DAVID-CHRISTOPH BITTMANN: *Vom Exequatur zum qualifizierten Klauselerteilungsverfahren*. Baden-Baden: Nomos, 2008, 211–212.

²⁶ BURKHARD HESS – DAVID BITTMANN: Die Verordnungen zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens und eines Europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen – ein substantieller Integrationschritt im Europäischen Zivilprozessrecht. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2008/4, 312.

használati szabályok közvetve azt eredményezik, hogy adott esetben a fentiekén túl is szükségessé válhat bizonyos iratok fordítása.

A fél megtagadhatja valamely irat átvételét, ha az nem a következő nyelvek egyikén készült: a) az átvevő tagállam hivatalos nyelve, vagy amennyiben annak a tagállamnak több hivatalos nyelve is van, a kézbesítés helyének vagy annak a helynek a hivatalos nyelve vagy hivatalos nyelveinek egyike, ahová az iratot küldeni kell; vagy b) a címzett számára érthető nyelv. Az átvevő tagállamnak azt kell tekinteni, amelyben az irat kézbesítésére sor kerül, vagy ahová az iratot elküldik. A megtagadásra az irat a kézbesítés alkalmával kerülhet sor, de a félnek jogában áll az azt követő egy héten belül visszaküldeni az iratot, amennyiben azt nem a megfelelő nyelven kézbesítették. Az európai bagatell eljárásról szóló rendelet – a megreformált kézbesítési rendelethez hasonlóan – a hibás kézbesítésből eredő következmények orvoslását is szabályozza. Az átvétel megtagadása esetén a bíróság értesíti a címzett ellenfelét, hogy élhet az irat lefordításának lehetőségével. [6. cikk (3) bek.] Ezzel az európai jogalkotó tulajdonképpen a Leffler-ügyben²⁷ kifejtett követelményeket²⁸ ültette át a rendelet szövegébe.

A rendelet 18. cikke rendelkezik az ítéletek felülvizsgálatáról – mely csak szóhasználatában azonos a magyar Polgári perrendtartásból ismert felülvizsgálattal –, amely csak a rendeletben meghatározott kivételes esetekben vehető igénybe. Az alperes kérelmezheti a kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítélet felülvizsgálatát az ítéletet meghozó tagállam hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósága előtt, amennyiben: a keresetlevelet (vagy a tárgyalásra szóló idézést) a 805/2004/EK rendelet 14. cikkében foglaltaknak megfelelően olyan módon kézbesítették, amely nem nyújt bizonyítékot a személyes kézhezvételre; és a kézbesítésre számára fel nem róható okból nem megfelelő időben került sor ahhoz, hogy a védekezéshez szükséges előkészületeket meg tudja tenni, vagy az alperes a kereset ellen vis maior, vagy rendkívüli körülmények miatt, számára fel nem róható okból nem tudott kifogást emelni. A felülvizsgálat további feltétele, hogy az alperes haladéktalanul cselekszik. Ha a fenti okok egyike sem áll fenn, a bíróság elutasítja a felülvizsgálatra vonatkozó kérelmet. Ilyen esetben az ítélet hatályban marad. Amennyiben a bíróság úgy határoz, hogy a felülvizsgálat a felsorolt okok valamelyike alapján indokolt, a kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítélet semmis.

A rendeletben megfogalmazott általános célokra (egyszerűség, költséghatékonyság) tekintettel a végrehajtást kérő fél nem kötelezhető arra, hogy rendelkezzen – a tagállam nemzeti jogával összhangban a végrehajtási eljárásra jogosult képviselőkön kívül – meghatalmazott képviselővel vagy lakcímmel a végrehajtás szerinti tagállamban [21. cikk (3) bek.]. E rendelkezéssel összhangban Magyarországon a Vht. 37/B. § (4) bek. szabályai szerint nem kell *kézbesítési megbízottat* megjelölni a rendelet szerinti határozat végrehajtására indult eljárásban.

²⁷ Götz Leffler kontra Berlin Chemie AG C–443/03. sz. ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet (EBHT 2005, I-09611)

²⁸ Lásd HARSÁGI VIKTÓRIA: A határon átnyúló kézbesítés és az alperes (kötelezett) védelme az Európai Unióban. *Iustum Aequum Salutare*, IV. 2008/4, 139.

